

СУЧАСНІ УМОВИ ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні зовнішнє середовище підприємств за рахунок економічних, політичних та соціальних аспектів суспільного життя дуже динамічне, а для вітчизняної практики – часто нестабільне та непередбачуване. Це відмічають В.А. Гавриленко, Н.В. Кравчук, зауважуючи, що «на сучасному етапі розвитку продуктивних сил, становлення ринкових відносин, вдосконалення нових форм господарювання, на фоні кризових явищ в економіці з'являються різноманітні явища і процеси, під впливом яких формується рівень і динаміка продуктивності праці» [1]

Ми вважаємо, що для зовнішньої середовища сьогодні є характерним багато процесів, які визначають організаційно-економічні умови підвищення продуктивності праці на підприємстві. В свою чергу, змінюючись, організаційно-економічні умови впливають на дію факторів тим чи іншим способом, і підприємства повинні враховувати такі тенденції та намагатися визначати їх вплив, розробляти необхідні заходи з метою збільшення рівня продуктивності праці. Тобто для забезпечення позитивної дії факторів на зростання продуктивності праці, виникає необхідність у визначенні організаційно-економічних умов, які здатні впливати на дію факторів продуктивності праці підприємств. Динамізм та подекуди непередбачуваність зовнішнього середовища призводять до суттєвої зміни та збільшення кількості умов, які впливають на дію факторів продуктивності праці. Тобто фактори носять сталий характер, а от умови – мінливі. Тому з нашої точки зору, умова – це процеси, явища, обставини, реальність, в яких щось відбувається.

Детальний перелік умов на різних рівнях економіки, представлений на (рис. 1.).

Мегарівень	Макрорівень	Мезорівень
<ul style="list-style-type: none">ГлобалізаціяКонкуренціяПерехід до відкритого типу економіки внаслідок активізації та прискорення темпів НТП	<ul style="list-style-type: none">Розвиток ділового середовища та інфраструктуриМодернізація системи освіти задля підвищення якості людського капіталуСтворення інноваційного центру продуктивності праці на засадах співпраці між державою, наукою та бізнесом	<ul style="list-style-type: none">Пріоритетна галузева політикаРозвиток галузевих та професійних об'єднань (асоціацій)Розробка та реалізація загальногалузевих інноваційних програм підвищення продуктивності праці

Рис. 1. Умови, які впливають на зміну продуктивності праці в залежності від рівня функціонування економіки

Джерело: розроблено автором

Якщо розглядати мегарівень економіки, то першою умовою, яка впливає на дію факторів зростання продуктивності праці на підприємствах є глобалізація. Глобалізація сприяє побудові ефективного процесу управління на підприємстві для взаємодії з глобальними ринками, пристосовуванні до постійних змін зовнішнього середовища. Підприємства повинні намагатися брати участь в міжнародних економічних відносинах і міжнародному розподілі праці. Це розширює для них список доступних джерел сировини, стимулює відкривати нові виробництва і освоювати ринки в інших країнах, швидко пристосовуючись до мінливих умов господарювання.

Глобалізаційні процеси, які стали результатом більш відкритої економічної політики, призвели до необхідності активізації інноваційних процесів, що відбувається на фоні зміни самої парадигми інновацій: переходу від закритого типу інноваційних процесів до відкритого. Г. Чесбро вважає, що основними факторами, що підірвали модель «закритих інновацій» стали: посилення глобальної конкуренції, скорочення циклів життя продуктів, зростаюча складність нових технологій, що збільшувалася в результаті витрат і ризиків, доступності венчурного капіталу [4]. Додатковими стимулами переходу до моделі відкритих інновацій стала: зростаюче число та мобільність досвідчених і професійно підготовлених людей; неможливість в повному обсязі отримати користь від власної інтелектуальної вартості; міждисциплінарний характер інновацій, зростання ролі споживачів в інноваційному процесі, необхідність дифузії знань та ін. Все це відбувається на фоні постійно загострюваної конкуренції, яка, є наступною умовою зростання продуктивності праці.

Конкуренція є невід'ємною частиною ринкової економіки, яка виступає головним джерелом і двигуном попиту. Конкуренція стимулює підприємства вдаватися до новаторства в найширшому значенні цього слова, включаючи і нові технології, і нові способи ведення справ, нові способи управління підприємством, персоналом. Тому підтримка вільної конкуренції з боку держави стає вирішальною умовою, здатною позитивно вплинути на динаміку рівня продуктивності праці.

Не менш важливою умовою макрорівня є сприятливе ділове середовище в країні, яке забезпечує наявність конкурентних ринків, розвинутого фінансового сектору, ефективного державного управління, висококваліфікованих кадрів і розвинутої інфраструктури. Сприятливе бізнес-середовище у переломні періоди розвитку економіки здатне призвести до ліквідації адміністративних і правових бар'єрів для входження на ринки нових фірм, які часто є носіями нових продуктів або технологій, стаючи таким чином каталізаторами структурного оновлення, витісняючи неефективних виробників та підвищуючи продуктивність праці в цілому.

Розвиток інновацій неможливий без модернізації системи освіти. Як відмічає В.М. Гець, «часто наші підприємства – як технічно, так і через некомпетентність менеджменту бізнесу – не готові до подолання існуючого розриву в конкурентоспроможності, що вимагає суттєвих змін, не в останню чергу – у технологіях, у тому числі й управлінських, за рахунок відповідного інвестування та зміни системи підготовки кадрів» [5]. Для забезпечення довгострокового зростання

продуктивності праці в країні необхідно чітко вибудувати і відрегулювати всю систему освіти. Важливе створення як лідируючих центрів освіти світового рівня, так і широке поширення професійних навчальних закладів, мінімально достатніх для отримання спеціальної освіти та перекваліфікації.

Вирішальною умовою підвищення рівня продуктивності праці виступає необхідність створення національного інноваційного центру продуктивності праці. Загальносвітовою тенденцією розвинутих країн є постійна розробка конкретних концепцій збільшення рівня продуктивності праці за допомогою функціонування відповідних центрів, які намагаються постійно сприяти обміну найпередовішим досвідом з питань управління продуктивністю праці. Серед них можна назвати: національний центр підвищення продуктивності праці Німеччини, Японський центр продуктивності, Американський *центр продуктивності*. В свою чергу, національні центри об'єднуються в міжнародні асоціації. Дві найбільші з них – європейська і азіатська. До складу європейського входять національні центри продуктивності праці Австрії, Бельгії, Великобританії, Німеччини, Італії, Кіпру, Нідерландів, Польщі, Румунії, Словаччини, Туреччини, Фінляндії та Чехії. Азіатська асоціація підвищення продуктивності праці включає: Бангладеш, Гонконг, Індію, Індонезію, Іран, Камбоджу, Китай, Лаос, Малайзію, Монголію, Непал, Пакистан, Сінгапур, Фіджі, Філіппіни, Шрі Ланку, Південну Корею, Японію. З нашої точки зору, в Україні було б доцільно окрім відтворення Центру продуктивності на рівні держави створити мережу регіональних і галузевих центрів підвищення продуктивності праці при спільній участі бізнесу, наукових організацій та державних структур.

Умовою зростання рівня продуктивності праці на вітчизняних підприємствах мезорівня може стати розробка та реалізація виваженої галузевої політики, яка сприятиме системному перегляду галузевого законодавства з метою забезпечення мінімальної достатності та низького рівня корупційної складової в процесі регулювання діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання.

Не менш важливою умовою зростання продуктивності праці є галузеві асоціації. Асоціація може брати участь у розробці загальногалузевих програм підвищення продуктивності праці, поширенні передового досвіду та інноваційних рішень кращих компаній серед своїх учасників.

Список використаної літератури:

1. Гавриленко В.А. Фактори, які впливають на продуктивність праці робітників вугільних шахт Донбасу [Електронний ресурс] / В.А. Гавриленко, Н.В. Кравчук // Донецький державний технічний університет, 2001. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9489/1/68.pdf>
2. Поторочин В. Д. Управление производством и производительность труда: современная теория и методика измерения [Текст]: монография / В.Д.Поторочин, В.Н.Немцев. - Магнитогорск: МГТУ, 2003. - 126 с.
3. Кіріченко О. В. Про склад факторів впливу на зростання продуктивності конкурентної праці / О. В. Кіріченко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2011. - Вип. 20(2). - С. 87-96
4. Чесбро Г. Открытые инновации / Пер. с англ. В.Н.Еголрова - М.: Поколение, 2007. - 336с
5. Геєць В.М. Економіка України: ключові проблеми і перспективи / В.М. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 1. – С. 7–22.